

Зоряна Куньч, Мар'яна Куньч
Національний університет «Львівська політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ ДИПЛОМАТИЧНОГО МОВЛЕННЯ ЯК РІЗНОВИДУ ОФІЦІЙНО-ДІЛОВОГО СТИЛЮ

© Куньч З., Куньч М., 2014

Досліджено особливості дипломатичного підстилю, методику його застосування, правила, критерії, підходи для виявлення особливих рис дипломатичного мовлення, що виокремлюють його як особливий різновид офіційно-ділового стилю літературної української мови. З'ясовано, що дипломатичний підстиль офіційно-ділового стилю залу-чає для свого використання чимало засобів публіцистичного, зокрема, на противагу нейтральній тональності офіційно-ділового мовлення, дипломатія застосовує пошанну тональність, яка виявляється в етикетності дипломатичного підстилю; замість чіткості й однозначності повідомлення, в дипломатичному мовленні виявлено стратегію ухильності.

Ключові слова: українська мова, офіційно-діловий стиль, дипломатичне мовлення, дипломатичний підстиль, пошанна тональність, стратегія ухильності.

Zoryana Kunch, Maryana Kunch

SPECIFIC FEATURES OF THE DIPLOMATIC SPEECH AS A SUBCATEGORY OF FORMAL BUSINESS STYLE

© Kunch Zoryana, Kunch Maryana, 2014

The article studies the characteristics of the diplomatic sub-style, methods of its usage, rules, criteria and approaches to identify specific features of the diplomatic speech which distinguish it as a peculiar variation of formal business style of literary Ukrainian language. It is indicated that the diplomatic sub-style is used in the sphere of interstate official business relations in the areas of politics, economy, and culture, it regulates official business relations of international organizations, institutions and individuals, and it is implemented in conventions (international agreements), communiqués (messages), notes (appeals), protocols, memoranda, agreements, and ultimatum statements. As a specific variation of formal business style the diplomatic sub-style is notable for the block of its traditional genres and compositional language structures – language formula with target instructions of the diplomatic sphere: over politeness, establishing and maintaining contact, search for direct routs or workarounds, finding solutions of predictable and unpredictable situations, etc.

The analysis shows that the diplomatic sub-style of formal business style of speech involves for its usage quite a few publicist means, for example, in contrast to the neutral tone of official business communication, diplomacy applies polite tone, which reveals itself in the diplomatic sub-style etiquette particularly; instead of message clarity and unambiguity the diplomatic speech avoidance is exhibited. The specificity of the diplomatic sub-style manifests itself also through predicate functional formulas, as well as through the uniqueness of the language formulation and text combination, and due to the etiquette binding.

Key words: Ukrainian language, formal business style, diplomatic speech, diplomatic sub-style, polite tone, and avoidance strategy.

У науковій літературі офіційно-діловий стиль окреслено досить докладно. Зокрема пояснено сферу його застосування: він обслуговує правову й адміністративну діяльність державних установ, ділові й дипломатичні переговори, взаємини ділових партнерів під час офіційного спілкування тощо. Офіційно-діловий стиль реалізується у текстах законів, указів, наказів, інструкцій, договорів, угод, розпоряджень, актів, у діловому листуванні установ, організацій тощо, під час виробничої, господарської, юридичної діяльності. Дослідники офіційно-ділового стилю виявили, що цей стиль зазнає серйозних змін під впливом соціально-історичних обставин, та все ж таки він вирізняється з-поміж інших функціональних різновидів мови своєю стабільністю, традиційністю, замкнутістю і стандартизованістю. Сучасне українське мовознавство виділяє кілька різновидів офіційно-ділового стилю: 1) власне офіційно-діловий (канцелярський); 2) юридичний (мова законів та указів); 3) дипломатичний. Дипломатичний підстиль використовують у сфері міждержавних офіційно-ділових стосунків у галузі політики, економіки, культури, він регламентує офіційно-ділові стосунки міжнародних організацій, структур, окремих громадян і реалізується в конвенціях (міжнародних угодах), комюніке (повідомленнях), нотах (зверненнях), протоколах, меморандумах, договорах, заявах, ультиматумах. Саме дипломатичний різновид офіційно-ділового стилю як специфічний його підстиль потребує детального дослідження в молодій Українській державі, яка лише здобуває новий досвід дипломатичного спілкування, що й зумовлює актуальність цього дослідження.

Окремі аспекти дипломатичного мовлення вивчали такі дослідники, як О. М. Мацько (функціонально-стилістичний аналіз мовних формул дипломатичного мовлення), О. М. Пазинич (функціонально-структурні особливості текстів дипломатичного листування), О. В. Пономаренко (лінгвопрагматичні засоби вираження ухильності в сучасному італійському політичному дискурсі), Т. І. Шинкаренко (особливості творення й функціонування дипломатичних документів). Однак комплексного аналізу специфіки дипломатичного підстилю української мови досі ніхто не досліджував. Отож завдання цієї роботи – виявити особливі риси дипломатичного мовлення, що виокремлюють його як особливий різновид офіційно-ділового стилю літературної української мови.

Специфіка офіційно-ділового стилю полягає в певних стильових рисах (ознаках), що притаманні лише йому. Ці риси чітко сформулював М. Зубков [1; С. 27], виокремивши такі:

- нейтральний тон викладу змісту лише в прямому значенні;
- точність та ясність повинні поєднуватися з лаконічністю, стислістю, послідовністю викладу фактів;
- документальність, наявність реквізитів, котрі мають певну черговість, що дає змогу довго зберігати традиційні стабільні норми;
- наявність усталених одноманітних мовних зворотів, висока стандартизація викладу;
- суворя регламентація тексту; для чіткої організації текст поділяється на параграфи, пункти, підпункти.

Ці основні риси, наголошує вчений, «є визначальними у формуванні системи мовних одиниць і прийомів їх використання в текстах ділових документів» [1; С. 28]. Дипломатичний підстиль, як слушно зауважено у праці О. М. Мацько, на загальностильовому фоні офіційної діловитості «виділяється блоком своїх традиційних жанрів та мовно-композиційними структурами – мовними формулами з цільовими настановами дипломатичної сфери: надувчливості, встановлення і підтримання контакту, пошуку прямих і обхідних шляхів, виходу з прогнозованих і непередбачених ситуацій тощо» [2; С. 195]. Як ця специфіка дипломатичного мовлення відображається в основоположних рисах офіційно-ділового стилю, розглянемо в цій роботі на прикладі кожної з ознак.

Одна з найважливіших рис офіційно-ділового стилю – нейтральний тон викладу змісту лише в прямому значенні, що означає насамперед неприпустимість двозначного тлумачення окремих слів чи фраз документа, вживання **слів у їхньому прямому значенні**. Дипломатичний підстиль, безумовно, дотримується цієї вимоги, адже неоднозначне трактування значення того чи того слова може призвести до серйозних непорозумінь. Тому важлива вимога до мови дипломатичних документів полягає в такому: якщо лексичне значення слова у певному контексті можна трактувати по-різному, то таке слово слід замінити іншим. Та в дипломатичному підстилі існує чимало мовленнєвих ситуацій, що відступають від цієї важливої вимоги. До прикладу, етикетні

компліментарні формули не несуть прямого значення. Лексичне значення слів, що виступають їхніми компонентами, нівелюється, бо етикетні компліментарні мовні формули мають специфічне комунікативне призначення – висловити повагу, надати мовленню додаткового ступеня ввічливості: «*щиро Ваш*», «*маю за честь*», «*із задоволенням та приємністю*» тощо. Найчастотнішими в дипломатичних текстах є мовні формули, в яких засвідчення поваги поєднується із повідомленням або із вишуканою формою прохання: *Міністерство закордонних справ України засвідчує свою повагу Посольству Австрійської Республіки в Україні і має за честь повідомити... (звернутися з проханням...)* [6; С. 25]. Отож зауважуємо, що дипломатичний підстиль може залучати до свого використання слова в переносному значенні.

Важливою ознакою офіційно-ділового стилю, як уже було сказано, є **нейтральна тональність** висловлення, адже вважають неприпустимим вживання в текстах цього стилю емоційно забарвлених слів (іменників чи прикметників зі суфіксами суб'єктивної оцінки; слів, що мають певні конотації тощо), прикметників чи прислівників з оцінною семантикою. Цю нейтральну тональність порушують тексти дипломатичного підстилю. Адже виражаючи прохання чи подяку, висловлюючи невдоволення чи здивування, звертаючись зі словами вітання чи співчуття, неможливо говорити неемоційно, стиль дипломатичного документа не може бути в'ялим чи монотонним. Отже, на відміну від нейтральної тональності офіційно-ділового стилю, дипломатичне мовлення характеризується **пошанною тональністю**. Діапазон протокольних формул ввічливості надзвичайно широкий і за його допомогою можна підкреслити суворіший тон або більшу теплоту офіційного документа. Дипломатичне мовлення досить часто послуговується обов'язковими з погляду дипломатичного етикету виразами-компліментами, які виконують досить специфічну комунікативну функцію – підкреслюють ввічливість, шанобливість, пошанність. Компліментарна лексика (протокольні офіційні формули дипломатичної ввічливості) створює особливу тональність дипломатичного документа: *засвідчуючи високу пошану, прийміть запевнення у глибокій повазі, маємо за честь повідомити*. Відсутність комплімента в дипломатичних документах може бути лише у разі вираження протесту, пов'язаного з діями співробітників посольств або держави, які трактуються як незаконна діяльність чи грубе порушення норм поведінки, а також у нотах про оголошення трауру в країні, в нотах із висловлюванням співчуття.

Крім того, актуальними для дипломатичних текстів є прикметники, що характеризують ставлення до адресата як до людини поважної і шанованої: *високоповажний високодостойний, вельмишановний, високошановний* тощо; якісні прикметники в ролі епітетів на кшталт «*прикрий інцидент*», «*добрі взаємини*», «*глибока повага*», «*щира вдячність*» або прислівники з подібним значенням: «*прикро довідатися*», «*щиро вдячні*», «*глибоко вражені*» тощо.

Також у дипломатичному листуванні використовують високу книжну лексику, яка надає дипломатичним документам урочистого звучання, відповідно до їхньої значущості та важливості: *високий гість, візит увічливості* тощо. До цієї ж групи належить етикетна та компліментарна лексика. Правила міжнародної ввічливості вимагають використання певних лексичних одиниць, які сприймаються як історизми української мови: *Його величність, Ваша високість, Королева, принцеса* та ін. Інформаційна частина текстів дипломатичного листування також може містити ознаки **пошанної тональності**, застосовуючи стилістично піднесені, синтаксично повні структури, які засвідчують підкреслене дотримання протоколу та норм увічливості. Особливо продуктивно в дипломатичному листуванні використовують такі конструкції: *маю честь* + інфінітив (*маю честь повідомити, скерувати, просити, повернути* і т. ін.) та *дозвольте люб'язно* + інфінітив (*дозвольте люб'язно повідомити, подякувати, скерувати, привітати, запросити* тощо).

Як слушно наголошує дослідниця дипломатичного підстилю О. М. Мацько [3; С. 12], однією з найважливіших ознак дипломатичного мовлення, що є його відмінною особливістю, вважають етикетність. За допомогою цієї риси дипломатичний підстиль характеризується загальним тоном пошанності, уваги, доброзичливості до адресата, обережності, коректності й толерантності спілкування. **Етикетність** є особливою категорією модальної тональності дипломатичних текстів, яка відрізняє їх від інших текстів офіційно-ділового стилю, яким у певних випадках може бути притаманна категоричність, строгість, навіть деякою мірою погрозливість. Етикетність дипло-

матичного підстилю виражається насамперед через спеціальні етикетні мовні формули. Скажімо, у таких видах дипломатичного листування, як особиста або підписна нота, лист, особисте послання, телеграма, важливу роль відіграють формули звертання. Дипломатичний протокол вимагає ретельного добору формули звертання, оскільки саме за звертанням, яким починається нота і лист, можна визначити тональність документа. Наприклад, широке застосування в українськомовних дипломатичних текстах знаходить так звана формула широкого адресата: *шановний пане + посада, звання, ранг або професія* («Шановний пане Посол», «Шановний пане Міністре»), однак використовують і формулу «Пане Посол» (без слова «шановний»), що може свідчити про стриманий або навіть напружений характер документа. Офіційно-ділове мовлення використовує таку нейтральну форму звертання, як ім'я та по батькові, як правило, у поєднанні з прикметниками «шановний», «вельмишановний»: *шановний Іване Михайловичу*. На думку вітчизняних мовознавців [6; С. 27], звертатися так у дипломатичному спілкуванні можна хіба що з нагоди дня народження і лише до представників держав СНД. Зауважимо, що правильність вживання титулу, звання, посади, імені та прізвища особи, якій адресовано дипломатичний документ, є не менш важливою, ніж зміст самого документа. Недотримання відповідних форм звертання може розглядатися як навмисне ігнорування ввічливості. Так, до вищих коронованих осіб – монархів та їхніх дружин, імператорів, королів слід звертатися *Ваша Величносте, Ваша Імператорська Величносте, Її Величність Королева Великобританії, Государю* («Сер» англійською, «Сір» французькою), *Государине* («Мадам»); до спадкоємців (принців, принцес, принців-консортів, великих князів, великих герцогів, шейхів) звертаються *Ваша Високосте, Його Високість, Сер* (США), *Його Імператорська Високість* (до сина імператора), *Ваша Світлість*; до аристократів (герцог, герцогиня, маркіз, інші титуловані особи) слід вживати звертання *вельможний пане, мілорд герцог, Ваша світлосте, мілорде маркіз, Ваша милість, лорд, леді, сер*; до президентів, прем'єр-міністрів, міністрів, послів або осіб рівнозначного статусу чи рангу прийнято звертатися *пане президенте, пане міністре, пане посол, Ваша Високоповажносте, Ваша Високодостойносте*; до патріархів УПЦ, УГКЦ – *Ваша Святосте*, до Папи Римського – *Святий Отче, Ваше Блаженство*.

З огляду на важливість адекватного розуміння завдань, які обговорюються у текстах офіційно-ділового стилю, очевидною є друга риса – точність та ясність, що поєднуються з лаконічністю, стислістю й послідовністю викладу фактів. Вимога **чіткості** формулювань у мовленні дипломатів часто замінюється на **ухильність** висловлювань, адже автори дипломатичних документів завжди дотримуються вимог англійського прислів'я «Дипломатія – це вміння висловити найбільш неприємні речі в приємних висловах». Залежно від мети ухильність може бути як бажаною, так і небажаною для однієї зі сторін комунікації чи водночас для обох, залишаючись складовою мови та мовлення, їхнім властивим елементом. Дипломати в усному, а іноді й писемному спілкуванні часто застосовують стратегію ухильності – загальну лінію вмотивованої мовленнєвої поведінки, особливістю якої є здебільшого навмисне використання сукупності ухильних комунікативних тактик, націлених на неточний виклад думки, відхід від чіткої номінації, захист іміджу (власного та/чи реципієнта). Зокрема, позитивним випадком реалізації ухильності є її використання дипломатом заради лаконічності, у разі виявлення ввічливості чи для уникнення образ. Для вираження ухильності в дипломатичному підстилі використовують окремі лексичні елементи, їхні сполучення, риторико-стилістичні прийоми та предикативні засоби. Так, аналогами заперечення у дипломатичних текстах активно функціонують такі непрямі мовні формули відмови: «Сумніваюсь, що це можливо» = Це не можливо; «Це було б можливо, якби...» = Отже, зараз це не можливо; «Якщо б це зробили, то...» = Це не зробили.

Ухильні за змістом конструкції виявляють схожі риси, що дає змогу говорити про спільність природи всіх цих структур і простежити існування низки закономірностей. Зокрема, у праці Пономаренко О. В. [5; С. 7] виділено п'ять основних тактик ухильності в мовленні дипломатів. Кожна з них має свої підвиди, вибір яких залежить від мовної компетенції мовця, риторичних навичок, красномовства, комунікативної ситуації, фонових знань адресата й ілюктивної мети мовця. За допомогою тактик ухильності дипломати здійснюють свій комунікативний намір у

мовленні, передають більший чи менший ступінь упевненості, ймовірності, вірогідності, сумніву, недовіри, усвідомлену (а рідше – ненавмисну) приблизність тощо.

Коректність, обережність спілкування у дипломатичному мовленні, спричинена вимогою етикетності дипломатичного підстилю, може виражатися опосередковано через різні мовні одиниці, які створюють у тексті загальний тон пошанності дипломатичних документів, що спричинює широке використання непрямих предикативних мовних формул. Наприклад, у дипломатичних документах формула прохання означає по суті наказ, формула вибачення часто передбачає відмову, формула здивування – це зазвичай обурення, погроза. Саме завдяки цьому досягається непряме вираження змісту, що не може бути притаманно текстам офіційно-ділового стилю, від яких вимагають точності, однозначності вислову, вживання слів лише в їхньому прямому значенні.

Під час написання тексту ділового документа важливо не лише точно, об'єктивно й достовірно подавати інформацію, а й дотримуватися максимальної стислості, **лаконізму**, адже народна мудрість застерігає: «Хто багато говорить, врешті-решт скаже якусь дурницю». Цю рису покладено в основу дипломатичного мовлення, але дещо своєрідно. Дипломати, як ми вже наголошували, мусять подбати про пошанну тональність викладу інформації, а це іноді змушує їх висловлюватися багатослівно, наприклад, вживати безособові конструкції замість активних для пом'якшення вислову: «державою вжито ряд заходів для...», «урядом розроблено систему важелів впливу на...», «запропоновано виробити єдиний план...» тощо. Це дещо ускладнює сприймання змісту повідомлення, однак згладжує можливу гостроту формулювань, притаманну активним конструкціям.

Дотримуючись вимоги лаконічного, максимально стислого викладу, в документах офіційно-ділового стилю широко послуговуються **системою скорочень**, 1998 року навіть запроваджено державний стандарт на скорочення (ДСТУ 3582-97), який регламентує основні правила скорочень. Та на відміну від усіх ділових документів, дипломатичні тексти не допускають жодних, здавалося б, на перший погляд, закономірних скорочень, на кшталт «і т. ін.», «т. п.», «і т. д.». Це можна вважати ще однією особливою ознакою дипломатичного підстилю.

Ще одна риса офіційно-ділового стилю – наявність усталених одноманітних мовних зворотів, висока стандартизація викладу. Усі жанри офіційно-ділового стилю дотримуються певної стереотипності, тобто широко застосовують мовні і текстові стандарти. Дипломатичний підстиль теж значною мірою дотримується цієї норми. На рівні лексики ознакою належності до офіційно-ділового стилю є високий рівень насиченості текстів дипломатичною термінологією і термінологією міжнародного права, а також стандартизованими мовними зворотами. До спеціальної лексики можна зарахувати назви дипломатичних установ, органів, процедур, посадових осіб, дипломатичних документів та їх частин тощо. Наперед заданий параметр дипломатичного тексту складають мовні формули. Саме завдяки мовним формулам текст дипломатичного документа є по суті закритою мовленнєвою підсистемою, що працює за усталеними правилами і вкладається у дозволені форми, не допускаючи індивідуальних особливостей мовлення суб'єктів дії. До прикладу, у текстах міждержавного спілкування обов'язковими є мовні формули номінації країн. Кожен суб'єкт міждержавного спілкування має свою офіційну назву, яка обов'язкова для вживання в текстах, побудованих за аналогією стратегією (договори, статути, конвенції, угоди). Найчастіше така назва у вигляді розгорненої формули є надто громіздкою і в текстах з нижчим рівнем офіційності здебільша вживають скорочену, неповну назву, яка є зручнішою і звичнішою для широкого загалу: Мексиканські Сполучені Штати – Мексика; Швейцарська Конфедерація – Швейцарія тощо. Багатогранність мовних формул, широка палітра різноманітних нюансів мовної етики дає змогу змінювати тон дипломатичного мовлення від найвишуканішої люб'язності до стриманого ввічливого невдоволення залежно від ситуації, мети і типу документа.

Найпоказовішим типом дипломатичних мовних жанрів є дипломатичне листування (особисті ноти; вербальні ноти; пам'ятні записки; меморандуми; приватні листи напівофіційного характеру). Жанри дипломатичного листування можна вважати найдавнішими, питомими дипломатичними жанрами, в них найповніше проявляються всі особливості дипломатичного мовлення [4; С. 8]. Крім перерахованих вище жанрів дипломатичних документів, що вважаються традиційними й узвичає-

ними, є й інші, в яких дипломатичний підстиль не має суворої форми аналогічних текстів, до прикладу в таких жанрах, як декларації, звертання, виступи, заяви глав держав, урядів, міністрів закордонних справ, законодавчих органів держав із питань міжнародних відносин тощо. До розряду важливих взірців дипломатичного підстилю належать і дипломатичні тексти виразно **суб'єктної стратегії** (авторські): відповіді керівних діячів держав на звертання або запитання представників громадських організацій, кореспондентів газет, промови представників держав на міжнародних форумах, зборах громадськості. Це істотно розширює можливості мовної реалізації авторів. До того ж так звані авторські дипломатичні тексти, які зазвичай публікують у пресі, мають здатність відображати ознаки мовної особистості політика-дипломата – вони практично втрачають ознаку шаблонності офіційно-ділового мовлення. Дипломатичний документ у таких випадках може бути наближений до політичної публіцистики, що виявляється, зокрема, у широкому використанні образів, порівнянь, асоціацій, котрі надають текстові яскравості. Нерідко в таких текстах використовують ідіоматичні вирази, поширені в країні, для якої адресовано документ, що прискорює процес усвідомлення його змісту. Ці приклади дипломатичного підстилю часто називають термінами «мова політиків», «мова політики», «політичний жаргон», «політичне мовлення», «дискурс політичної комунікації», «політична комунікація», «політичний дискурс», «політологічний дискурс», «політичний типолект», «політичні дискурси» тощо, зазначаючи таким чином, що форма чи спосіб спілкування політиків-дипломатів відрізняється від інших узусів. Тому в науковій літературі мовлення дипломатів, як і мовлення політиків, іноді зараховують до публіцистичного стилю літературної мови.

Дипломатична діяльність є двосторонньою (з одного боку, вона звернена в середину країни, а з другого – у зовнішній світ), тому дипломатичне мовлення характеризується значними політичними і соціальними обмеженнями чи навіть табу. Дипломат у будь-яких комунікативних ситуаціях має особливо пильно стежити за своїм мовленням. Підвищений самоконтроль мовця у всіх комунікативних ситуаціях, високий рівень професійної роботи і соціальної культури співрозмовників – ще одна вага риса дипломатичного підстилю офіційно-ділового стилю мови.

Важливою ознакою офіційно-ділового стилю є документальність, наявність реквізитів, котрі мають певну черговість, що дає змогу довго зберігати традиційні стабільні норми. З цього приводу наголосимо, що вимоги до складання й оформлення офіційних документів в установах дипломатичної служби визначено державними стандартами для всієї державної системи України. «Державна уніфікована система документації. Уніфікована система організаційно-розпорядчої документації» установлює обов'язкові для всіх видів документів вимоги, зокрема такі: склад і оформлення реквізитів документів; вимоги до змісту; бланки й оформлення документів. Виконання цих вимог забезпечує єдність правил і практики документування і створює інформаційну сумісність автоматизованих баз даних у межах усєї системи діловодства й документаційного забезпечення дипломатичної служби. Дипломатичний документ своїми реквізитами й оформленням практично не відрізняється від будь-якого іншого ділового документа. Це і є головною підставою вважати дипломатичне мовлення під стилем офіційно-ділового стилю літературної української мови.

Отже, підсумовуючи, зазначимо, що функціональні стилі в українській літературній мові існують як складові єдиної системи, взаємно переплітаючись, зберігаючи специфічні стилістичні ознаки та водночас використовуючи мовностилістичні засоби інших стилів. З проведеного аналізу ми бачимо, що дипломатичний підстиль офіційно-ділового стилю залучає для свого використання чимало засобів публіцистичного, наприклад, на противагу нейтральній тональності офіційно-ділового мовлення, дипломатія застосовує пошанну тональність, яка виявляється, зокрема, в етикетності дипломатичного підстилю; замість чіткості й однозначності повідомлення, в дипломатичному мовленні виявляємо стратегію ухильності.

Специфіка дипломатичного підстилю виявляє себе, звичайно ж, у поширених і непоширених мовних формулах номінацій, сформованих на безпосередній дипломатичній термінології, в етикетних формулах, які є невід'ємною особливістю дипломатичного листування і підносять дипломатичні тексти на рівень надувічливості, фіксуючи їх як своєрідність підстилю. Предикативні функціональні формули, наявні як у текстах дипломатичного мовлення, так і загалом в інших

офіційно-ділових текстах, стають своєрідною ознакою дипломатичного підстилю саме через особливості їх уживання, підтекстову семантику, непрямі форми вираження та частовживані мовні елементи суб'єктивної модальності, адже всі ці риси відступають від вимоги однозначності й точності офіційно-ділового стилю літературної української мови. Як ще одну особливість дипломатичного мовлення можна виділити своєрідність мовного формулювання і комбінування тексту та етикетну обов'язковість, особливе комунікативне навантаження композиційних формул – початкових і прикінцевих. Усе перераховане вище є, по суті, маркерами дипломатичного підстилю, що виокремлюють його на фоні офіційно-ділового стилю.

У перспективі варто було б дослідити кожен із виявлених у нашому дослідженні маркерів дипломатичного підстилю докладніше, виявити та описати типові мовностилістичні засоби, які сприяють виокремленню дипломатичного мовлення в системі офіційно-ділового стилю мови.

1. Зубков М. Г. Сучасна українська ділова мова / Микола Григорович Зубков. – 5-те вид. випр. – Харків: Торсінг, 2004. – 448 с. 2. Мацько О. М. Дипломатичний підстиль української мови / Оксана Михайлівна Мацько // Наука і сучасність. Збірник наукових праць Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. – К.: ІЗМН, 1998. – Ч. 1. – С. 194–200. 3. Мацько О. М. Мовні формули у дипломатичних текстах сучасної української мови (функціонально-стилістичний аналіз): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.01 «Українська мова» / Оксана Михайлівна Мацько; Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2001. – 19, [1] с., вкл. обкл.: іл. – Бібліогр.: с. 16–17. 4. Пазинич О. М. Функціонально-структурні особливості текстів дипломатичного листування: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: 10.02.15 «Загальне мовознавство» / Оксана Миколаївна Пазинич; Інститут мовознавства ім. О. Потебні НАН України. – К., 2001. – 16 с., вкл. обкл. – Бібліогр.: С. 14–15. 5. Пономаренко О. В. Лінгвопрагматичні засоби вираження ухильності в сучасному італійському політичному дискурсі: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: 10.02.05 «Романські мови» / Ольга Володимирівна Пономаренко; Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2004. – 20, [1] с., вкл. обкл.: іл. – Бібліогр.: С. 17–18. 6. Шинкаренко Т. І. Мова дипломатичних документів: навчальний посібник / Т. І. Шинкаренко, А. Г. Гуменюк, О. Ю. Ковтун. – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2009. – 112 с.